

BALKANLAR: NE AB'NİN ARKA BAHÇESİ NE DE HERHANGİ BİR ÜLKENİN OYUN SAHASI - DAILY SABAH - 24.10.2018

Teoman Ertuğrul TULUN

Analyst

Blog No: 66
02.11.2018

Daily Sabah (24 Ekim 2018)

Teoman Ertuğrul Tulun*

Balkanlar Avrupa Birliği bağlamında sıklıkla kullanılan bir terim değildir. AB bakımından Balkanlar büyük ölçüde, tarihi kökleri olmayan ve bölücü bir siyasi gündem için üretilmiş Batı Balkanlar anlamını taşımaktadır. 1990lı yılların başında Batı ülkeleri ve özellikle AB ülkeleri bir grup halinde Balkan bölgesini isminden başlayarak varlıksal olarak dönüşüme tabi tutmaya başlamışlardır. Bu kararlarına uygun olarak Balkanları bölgelere ayırmışlardır. ABye göre Hırvatistan, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan (AB üyesi olmaları nedeniyle) artık Balkanların bir parçası değildirler. Bu anlamda söz konusu ülkeler, çeşitli siyasi gündemlere göre farklı şekilde yorumlanabilecek Avrupanın parçasıdırlar. Diğer taraftan Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Arnavutluk ve Makedonya ABnin Batı Balkanlar şeklinde isimlendirdiği bölgeyi oluşturmaktadır. Bu şekilde bir terim ile karşılaşıldığından akla kaçınılmaz olarak peki Doğu Balkanlar neresi sorusu gelmektedir. Görünüşe göre, garip biçimde hiçbir zaman açıkça telaffuz edilmemekle birlikte Türkiye tek başına Doğu Balkanları oluşturmaktadır.

Britannica Ansiklopedisine göre Balkan kelimesi Türkçedir ve dağ anlamına gelmektedir. Diğer taraftan Batı Balkanlar terimi Balkanların sosyolojik ve tarihi gerçeklerini göz ardı etmekte, bütünlüğünü bozmakta ve bilinçli şekilde belirli bir ülkeyi, Türkiyeyi, Balkanlardan ve dolayısı ile Avrupadan dışlamaktadır. Benim açımdan Batı Balkanlar terimi yanlış bir isimlendirmedir. Balkanları balkanlaştırmak çabasını yansıtmaktadır. Trajik biçimde tarihi ve güncel rekabetlerle ve düşmanlıklarla dolu, evvelce parçalı hale gelmiş bir bölgeyi iyice parçalamak girişimidir.

Balkanlarda Gönülsüz AB Genişlemesi başlıklı makalemde (Daily Sabah 14 Mayıs 2018) daha önce ayrıntılı şekilde ele alındığı üzere AB Komisyonu 2018 Şubat ayında ABnin Batı Balkanlar ile ilgili genişletilmiş sorumlulukları için güvenilir bir genişleme perspektifi başlıklı bir strateji kabul etmiştir. Strateji genişleme siyasasını 2025e kadar ABnin güçlendirilmesine yönelik geniş stratejinin ayrılmaz parçası olarak değerlendirmektedir. AB Komisyonu bu genişleme paketini ayrıca Strazburgda Avrupa Parlamentosuna sunmuş ve AB Konseyinin bazı Batı Balkanlar ülkeleriyle katılım müzakereleri başlatmasına yönelik Komisyonun önerisini açıklamıştır. Ayrıca, söz konusu bölgenin bazı diğer ülkelerine ilişkin belirli önerilerde bulunmuştur.

Bazı raporlarda ve incelemelerde Batı Balkanlar bölgesi Avrupanın güneydeki arka bahçesi olarak nitelendirilmektedir. Bazı rapor ve incelemelerde ise bu bölgeye, Batılı olmayan ülkelerin etkinliklerini artırmaya çalıştıkları oyun sahası olarak atıf yapılmaktadır. Bu yaklaşım sadece basın haberleri ve siyasi incelemelerle sınırlı değildir,

Aynı anlayışa etkili AB liderlerinin resmi açıklamalarında da tanık oluyoruz. Örneğin Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron 17 Nisanda Avrupa Parlamentosundaki konuşmasında ABnin Batı Balkanlar bağlamındaki genişlemesi olasılığını AB reforma tabi tutuluncaya kadar dışlamıştır. Bunu söylerken, Türkiye veya Rusyaya dönük bir Balkanlar istemediğini de ifade etmiştir.

Bu konudaki daha yakın bir tarihli bir örnek Almanya Dışişleri Bakanı Helko Maasın Almanya Federal Meclisindeki 12 Eylül tarihindeki beyanıdır. Basın haberlerine göre Helko Maas konuşmasında Çinin Batı Balkanlarda ana oyuncu olarak ABnin yerini alabileceğinden söz etmiştir. Ayrıca, Bu ülkelere (Batı Balkanlar) güvenilir bir Avrupa perspektifi sunmamız önemlidir. Zira bu ülkeler, bizim değerlerimize sahip olmayan ve hazır durumda bekleyen Çin gibi diğer ülkelere yönelebilirler. ifadesinde bulunmuştur.

AB liderleri tarafından yapılan bu açıklamalara ek olarak Avrupa Birliği Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (EUISS) 3 Eylül 2018 tarihinde Balkanların geleceği: 2025 için üç senaryo başlıklı 14 numaralı Challiot İncelemesini yayınlamıştır. EUISSnin ana sayfasında Challiot İncelemeleri kurum dışı uzmanların yanı sıra Enstitünün Kıdemli Analistleri tarafından yazılan ve ortak çalışmaya veya bireysel araştırmaya dayanan, Birliğin (AB) güvenliği açısından güncel geçerliliği olan tüm konularla ilgilenen Enstitünün amiral gemisi yayını olarak betimlenmektedir. Başlığından, söz konusu Challiot İncelemesinin, ABnin güçlendirilmesi için hedef tarih olarak belirlenen 2025 yılına kadar Balkanlardaki güvenlik durumuna ışık tutmak için hazırlandığını anlıyoruz. Buna uygun olarak İncelemenin Yönetici Özeti bölümünde şu soru yer almaktadır: Batı Balkanlar 2025 yılında nasıl bir

görünüme sahip olacaktır ? İncelemedeki en ilgi çekici ve çarpıcı husus, Batı Balkanlar daki yıkıcı dış aktörlere söz konusu bölgedeki oyun değiştirici bir etken olarak atıf yapılmasıdır. İnceleme oyun değiştirici etkenleri izah etmeye çalışmakta ve şu soruyu yöneltmektedir: Çeşitli diğer aktörler bölgedeki liberal reform amacına karşı etkin biçimde çalışmaktadır. Batı Balkan devletleri esas olarak Rusya, Çin, Türkiye ve Körfez Ülkeleri tarafından temsil edilen bu muhtemel yıkıcı nüfuzu azaltmada başarılı olabilir mi ?

Güvenlik çalışmaları ile meşgul AB kurumlarından birinin sorumluluğu altında hazırlanan bir incelemede Türkiyeye karşı bu şekilde ciddi bir suçlama yöneltildiğini görmek şaşırtıcıdır. Söz konusu Challiot İncelemesinin böyle bir suçlama için uygun gerekçeler göstermesi beklenir. Ancak durum böyle değildir. İncelemeye göre Türkiye bölgede yıkıcı bir dış aktördür, zira: a) Bosna-Hersekin NATO üyesi olmasını desteklemektedir, b) Kosovanın bağımsızlığını desteklemektedir, c) NATOyu Makedonyayı üye olmaya davet etmeye özendirmektedir, d) Bosna-Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan arasında üçlü toplantılar yapılmasına öncülük etmektedir, e) Batı Balkanlar ülkeleri vatandaşları tarafından olumlu karşılanmaktadır ve d) genç Sırp halkı arasında saygı görmektedir. İnceleme böylece anlamsız bir şekilde Türkiyenin bölgede dostluğu, işbirliğini, istikrarı ve güvenliği desteklemesi nedeniyle yıkıcı dış aktör olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıntılı bir şekilde gözden geçirildiğinde İncelemenin Türkiyenin neden yıkıcı bir dış aktör olarak nitelendirildiğini mantıklı biçimde açıklayamadığı ortaya çıkmaktadır.

Avrupa Birliği Güvenlik Çalışmaları Enstitüsünün amiral gemisi olarak nitelendirilen bir yayında bu şekilde profesyonel olmayan bir değerlendirme okumak ziyadesiyle üzücüdür. Kişisel görüşüme göre EUISS, Türkiyeyi herhangi bir uygun gerekçe göstermeden Balkanlarda yıkıcı dış aktörlerden biri olarak isimlendirmesi nedeniyle bir düzeltme yapmakla borçludur.

Son dönemde AB kurumlarının yayınlarında, stratejilerinde yer alan ve açıklanan değerlendirmeler, AB liderlerinin açıklamaları beni şu şekilde bir sonuca ulaşmaya yönlendirmektedir: ABnin Balkanlara olan ilgisi büyük ölçüde bölgede diğer ülkelerin rollerine dair endişesinden kaynaklanmaktadır. Eğer durum bu ise, bu ilgi Avrupa güçlerinin geçtiğimiz yüzyıllarda Afrika ve Asyadaki sömürgeci yayılmalarındaki etki alanları anlayışını temsil etmektedir.

Balkanlar Avrupanın ayrılmaz bir parçasıdır. AB Balkanları etki alanları oyunun bir parçası olarak görmemeli, bölgenin tarihi, sosyal, kültürel bütünlüğüne saygı göstermelidir. Bu bağlamda Türkiyenin sadece coğrafi olarak değil sosyal ve kültürel olarak asırlardır bu coğrafyanın parçası olduğunun altının çizilmesi gerekir. Türkiye bölgede hâkimiyet kurmaya çabalayan bir dış güç değil, diğer kardeş Balkan ülkeleri ile bağlarını geliştirmeye, bölgenin gelişmesine ve bütünlüğünün korunmasına gayret sarf etmeye odaklanan bir Balkan ülkesidir. Türkiye bölge ile ilgili olarak hiçbir zaman bir başka ülkeyle açıkça veya örtülü biçimde bir rekabet vitrini içinde olmamıştır. Ayrıca hiç kimse Türkiyenin girişimlerinin Balkanlar için nasıl bir tehlike oluşturduğunu açıklayamamıştır. Türkiyeyi Balkanlarda olumsuz etkisi olan bir dış güç olarak göstermekte ısrar etmek, sadece Türkiyeye değil tüm Balkanlara yönelik bir anlayış eksikliğini ortaya koymaktadır.

* Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)

**Fotoğraf: Daily Sabah*

https://www.dailysabah.com/op-ed/2018/10/25/the-balkans-neither-the-backyard-of-the-eu-nor-the-playground-of-any-country

Yazar hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "BALKANLAR: NE AB'NİN ARKA BAHÇESİ NE DE HERHANGİ BİR ÜLKENİN OYUN SAHASI - DAILY SABAH - 24.10.2018." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2018 / 66. Kasım 02. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/Blog/BALKANLAR-NE-AB-NIN-ARKA-BAHCESI-NE-DE-HERHANGI-BIR-ULKENIN-OYUN-SAHASI-DAILY-SABAH-24-10-2018

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır